

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדַּת יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשָּׁבוּעַ בְּשֵׁלַח תַּשְׁפ"ה

רחל, לאה ודוד המלך, מה קרה? (חלק ב')
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

האחדות בעם ישראל מקבלת משמעות מיוחדת, כשהצאצאים של שתי האימהות מנהיגים את העם בשותפות. כך בא הבי"חד" ליד ביטוי, למרות שיש חלוקי דעות.

עקרון זה מקבל משמעות עמוקה דווקא בחתונה שנערכה בבית לחם, כמתואר בכתוב: "וַיֹּאמְרוּ (לבעז אבי שושלתו של דוד המלך) קֵל הָעַם אֲשֶׁר בְּשַׁעַר וְהַזְקֵנִים עֲדִים יִתְּנוּ יָקוּק אֶת הָאִשָּׁה הַבָּצָה אֶל בֵּיתְךָ וְקָחְלָהּ אֲשֶׁר בְּנֵנוּ שְׂתִימָהּ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעָשָׂה חֵיל בְּאַפְרָתָה וְקָרָא שֵׁם בְּבֵית לָחֶם: וַיְהִי בַּיּוֹם בֵּית פְּרָץ אֲשֶׁר לְדָה תָמַר לַיהוּדָה מִן הַזֶּרַע אֲשֶׁר יִתְּנוּ יָקוּק לְךָ מִן הַנְּעָרָה הַזֹּאת" (ד, יא-יב).

אנשי בית לחם, צאצאי פרץ בן יהודה בן לאה, מקדימים את רחל אמנו ללאה אימם, ובכך מכריזים: צריך את השותפות כדי להיות מונהגים נכון, השותפות היא תוצאה של ויתור.

בדברינו **לפרשת בא תשפ"ה**, למדנו על שאול בן קיש - איש ימיני, שהשקיע מאמצים אדירים וניסה בכל כוחו למנוע את השותפות בשלטון עם דוד בן ישי - איש יהודי. שאול ראה בנוכחותו של דוד איום קיומי, זאת לעומת יונתן, שהיה מוכן לוותר לדוד על המקום הראשון, ולהסתפק בתפקיד המשנה.

עסקנו גם במאמציו של שאול למנוע את הנישואים עם מיכל, וכשמאמציו כשלו הוא שלח את סוכניו לחסל את דוד במיטתו (שמו"א יט, א-טו). הניסיון כשל מכיוון שמיכל הורידה את בעלה שאהבה (שם יח, כ וגם כח) **בְּצַד הַחֲלוּן** (שם יב) ביטוי זה יקבל משמעות מיוחדת בהמשך.

תגובתו של שאול הייתה חריפה ביותר. הוא עשה מעשה, שלכאורה מנע את חזרתו של דוד למשפחתו, על ידי נתינת מיכל לאיש אחר - פלטי בן ליש. דוד הגיב במעשה שמשמעותו התרסה כלפי שאול. דוד נושא עוד שתי נשים (שמו"א כה, מב-מג), וכך הוא מכריז הכרזה כפולה מול חמיו: א. אני חי "בריבוע" ולא מת שאשתו היא אלמנה. ב. לבת שלך יש צרות (תרתי משמע). אולם הפצע של דוד לא הגלד.

שנים מספר לאחר מכן, לאחר שנוצר משבר חריף בין בנו של שאול - איש בושת, לבין אבנר בן נר (שמו"ב ג ו-יא), דוד כורת ברית עם אבנר ומבטיח למנות אותו למשנה למלך. דוד מבטיח את חזרתה של מיכל לארמונו ואבנר מבטיח להשיג עבורו את תמיכת כל עם ישראל (שם, יב-יג). כך מתעוררת שוב התקווה ליצירת שותפות בין רחל ולאה. אם תוכנית זו הייתה קורמת עור וגידים דוד - בן לאה היה המלך, אשתו מיכל - בת רחל הייתה המלכה, אבנר בן נר - בן דודו של, שאול וממילא בן רחל, היה המשנה למלך. **רַחֵל וְלֵאָה** היו בונות **אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל**. התוכנית נכשלה כשלון חרוץ בגלל יואב - שר צבא דוד. יואב טען שכונותיו של אבנר לא היו טהורות, ואבנר שואף בסופו של יום להדיח את דוד ולתפוס במקומו את המלוכה. יואב הרג את אבנר בן נר ללא ידיעת דוד, וכיבה את אור האחדות. הסיכוי שנותר להשגת האחדות היה תלוי בשיקום היחסים בין דוד ומיכל והבאת צאצא משותף, שייצג את רחל מצד אימו וגם את לאה מצד אביו.

מיכל חזרה לביתו של דוד, השמחה הייתה גדולה. אבל, אליה וחמישה 'קוצים' בה, גדולים וכואבים - נשותיו האחרות של דוד: אביגיל ואחिनועם, שדוד נשאם מיד לאחר שמיכל הועברה לביתו של פלטי, ומעכה, חגית ואביטל שהצטרפו אליהן (שמו"ב ג, ב-ד). מיכל טענה שהיא, ורק היא, **אֵשֶׁת דָּוִד** (שם, ג, ה) וכל השאר הן, לכל היותר, **אֶמְהוֹת**. הנשים האחרות לא ויתרו, וכל אחת מהן ניסתה לדחוף את בנה הבכור למעמד של יורש עצר בשלב ראשון, ומלך לאחר מות דוד. טקס העלאת הארון לירושלים הציף את הוויכוח בכל עוצמתו. מיכל טענה שרק היא אמורה לעמוד לצד דוד, ודוד כנראה לא הסכים לכך. מיכל החליטה להחרים את הטקס, נשארה בבית והתניצה ביעד החלון: **"וַיְהִי אַרְוֹן ד' בָּא עֵיר דָּוִד וּמִיכָל בַּת שְׂאוּל נִשְׁקָפָה בְּצַד הַחֲלוּן"** (שמו"ב ג, ה), כך היא הפגינה את מורת רוחה והזכירה את זכויותיה, אשתו הראשונה, האוהבת, בת המלך שהצילה את חייו. הפירוד הארוך כנראה גבה מחיר יקר, היחסים לא שוקמו, והכתוב מכריז **"וּלְמִיכָל בַּת שְׂאוּל לֹא הָיָה לָהּ יוֹם מוֹתָהּ"** (שם ו, כב-כג).

בשבוע הבא נמשיך לעסוק בניסיונות האיחוד ואחריתם.

נקבל בשמחה את פני השבים מהחטיפה הנוראה, שהיא פשע מלחמה מהסוג הנמוך ביותר. נעשה כל מאמץ, בכל הכיוונים, לחסל את ארגוני הטרור השפלים בכל מקום, להבטיח עתיד טוב יותר למדינת ישראל ולהחזיר את כל החטופים שנתרו אצל המרצחים האיומים. נתפלל לנחמה משמים לכל משפחות הנופלים ורפואה שלמה לכל הפצועים.

[\(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב\)](#)

לְעִי לְוִי זְשַׁמַּת

לְעִי לְוִי זְשַׁמַּת

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א
מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר אלישע בן רבקה וגבי שושנה בת שרה	בלהה בת ישראל מרמורש א' מנחם אב תשפ"א	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט
גבי ג'וליה קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	גבי מירה קושיצקי נלבי"ע כ"ב בסיוון תשפ"ג	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד	גבי ג'וליה קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 2 Bruriya St., Jerusalem

www.ERETZHEMDAH.ORG טל: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

כללי קדימת הברכות: המסוים, החביב, ושבעת המינים

בשבוע שעבר התחלנו ללמוד על דיני הקדימה של הברכות. נציג את השיקולים שעלו ונרחיב מעט ביחס לפסיקת ההלכה:
א. אחד השיקולים המשמעותיים שעסקנו בהם הוא **עד כמה הברכה מסוימת**. ישנה העדפה לברכות שהנוסח שלהם יותר מסוים ופחות כללי, מפני שההודאה על הדבר הפרטי משמעותית יותר מהודאה כללית. לדוגמא: מהגמרא משמע שברכת 'האדמה' עדיפה של ברכת 'שהכל', מפני שברכת 'שהכל' היא על כל דבר, לעומת ברכת 'האדמה' המודה באופן מסוים ופרטי יותר על הגדל מן האדמה.

השאלה היא לאיזו רזולוציה ההבחנה הזאת יורדת.
לדוגמא: הלכה היא שברכת 'האדמה' פוטרת מברכת הפירות והירקות, ואילו ברכת 'העץ' פוטרת את פירות העץ בלבד. לאור זאת, הבה"ג והסמ"ק (מצווה קנא) פוסקים שיש להקדים את ברכת 'העץ' לברכת 'האדמה', שכן ברכתה מסוימת יותר. הרא"ש חולק על כך. ברכת 'שהכל' היא ברכה כללית לחלוטין: היא מברכת על הכל. אך ברכת 'האדמה' היא ברכה על דברים מסוימים. אמנם ברכת 'העץ' עוד יותר מסוימת, אך הפער הזה אינו מצדיק לחייב להקדים את ברכת 'העץ'. השו"ע (אורח חיים ריא ג) מביא את המחלוקת, ומשמע שצריך להקדים את החביב, המגן אברהם והב"ח פוסקים כדבריו. האליה רבה פוסק שיקדים את פרי העץ. הט"ז אומר שאם יש יתרון משמעותי לחביב, יקדים אותו. הביאור הלכה מוסיף שיקול נוסף:

הרמב"ם והרא"ש חלקו בשאלה אם מעדיפים את הפרי החביב עליו כרגע או הפרי החביב עליו בדרך כלל. כללית אנו פוסקים כרא"ש, ומעדיפים את הפרי החביב עליו בדרך כלל, גם אם כרגע הוא רוצה בפרי השני יותר. אומר הביאור הלכה: אם בדרך כלל פרי האדמה חביב עליו מפרי העץ שלפניו, בפסיקה כרא"ש אמור להקדים את הפרי שבדרך כלל חביב עליו. אך מכיוון שהן מצד העדיפות של הברכה על פרי העץ, והן מצד שלפי ראשונים אחרים יש העדפה לפרי שהוא מעדיף כעת – עליו להעדיף את פרי העץ על פרי האדמה. הברכה המסוימת עדיפה על הברכה שאינה מסוימת (לדוגמא: 'האדמה' עדיף על 'שהכל'), מפני שההודאה על הדבר הפרטי משמעותית יותר מהודאה כללית.

ב. בהעדר שיקולים אחרים, יש להעדיף לברך על **הפרי החביב** (וחלקו ראשונים אם הולכים לפי מה שחביב לו באותה עת או באופן כללי).

ג. **שבעת המינים או החביב**: לפי רבי יהודה יש להעדיף את שבעת המינים, לפי חכמים יש להעדיף את החביב. הרמב"ם פוסק כחכמים, אך השו"ע (סימן ריא סעיף א) פוסק כרבי יהודה.

ד. חלקו אמוראים בדעת רבי יהודה האם העיקרון הוא לברך על **שבעת המינים לפני** הברכה על פירות אחרים, או שהעיקרון הוא **שתהיה ברכה על שבעת המינים**. נפקא מינה אם שבעת המינים דורש ברכה שונה מברכת הפרי השני: לפי התפיסה הראשונה, יש לברך על שבעת המינים לפני הברכה על פרי אחר. לפי התפיסה השנייה, אם הברכות שונות הסדר לא משנה, העיקר שיברך על הפרי משבעת המינים.

מהשו"ע (אורח חיים סימן ריא סעיף א) עולה שפסק כשיטה השנייה, שהדבר המשמעותי הוא שתהיה ברכה על שבעת המינים, ולא בהכרח לברך על הפרי משבעת המינים לפני ברכה על דברים אחרים. לכן אם לפנינו שני פירות, שברכתן 'העץ', יש להעדיף את הפרי משבעת המינים. אך אם אין ברכותיהן שוות, יקדים איזה מהן שירצה. האליה רבה מביא מספר פוסקים האומרים שגם אם אין ברכותיהן שוות יש להקדים את שבעת המינים. אך הביאור הלכה חולק עליו, מפני שלפי הרמב"ם וראשונים נוספים תמיד יש עדיפות לחביב, לפי הרשב"א וראשונים נוספים יש להעדיף את החביב אם ברכותיהן שונות, ולפי הרא"ש אם ברכותיהן שונות יברך על איזה מין שירצה. לכן יוצא שרוב מוחלט של הראשונים אומרים שיש להעדיף את החביב עליו. ברם, אם בדרך כלל הפרי משבעת המינים חביב עליו, יש להעדיף אותו, למרות שברכותיהן שונות וכרגע מעדיף את הירק. מפני שלפי ראשונים רבים העדיפות של החביב נמדדת לפי מה שחביב עליו בדרך כלל. בצירוף שיטת הסמ"ק, שיש עדיפות לשבעת המינים, ודאי שיש להעדיף את הפרי משבעת המינים.

ה. בהנחה שאם מברך שתי ברכות אין קדימה לשבעת המינים, חלקו ראשונים אם ישנה עדיפות לחביב. השו"ע פוסק שיש עדיפות לחביב.

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
שמואל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאול בן יפה
אוראל בן דליה	רות צפורה בת חנה	ישי בן מרים	הילל בן תמר שפרה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	שלומית בת לאה	יאיר ידידיה בן מיכל בינה
שלמה בן שלומית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה
ר' יצחק בן בריינדל גיטה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	רבקה בת שרה בלה	מינדה לאה בת ליפשה

החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה

משה מרדכי בן זינה

חווה ראנלה בת פיילא

משה בן רחל

משה בן אסתר חיה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ד)

Quito, Ecuador

קיטו, אקוודור

אייר, ה'תשנ"ה

דין גירות שנשתמדה ר"ל ודין מעוברת שנתגיירה

שאלה

אדם שנשא גירת ואחרי כמה שנים עזבה אותו ונשתמדה, ר"ל, עכשיו היא חיה עם גוי אחרי שנישאה לו בבית תיפלותם והיא מסרבת לקבל גט.

האיש הכיר בחורה אחרת שהחלה בתהליך גיור רציני, לצערנו התברר שהם נכשלו והיא בהריון. האם ניתן לראות את אשתו הראשונה כגויה שהרי נשתמדה לאחר גיורה? האם ניתן לגייר את הבחורה כשהיא בהריון? ומה דין הילד שיוולד לה אחרי הגיור מהריון זה?

תשובה

אי-אפשר לבטל את הגיור של אשה שהתגיירה בעבר¹. אפשר לגייר אשה בהריון, והילד יהיה גם הוא גר, כמו אמו². אם האשה לא הפילה בהריון קודם או כבר ילדה בעבר, הרי הבן שיוולד לה חייב בפדיון הבן.

¹ עיין רמב"ם (ה'ל' איסורי ביאה פרק יג ה'ל' יז), שו"ע (יו"ד סימן רסח סעי' ב ויב). וכן פסק מו"ר הגר"ש ישראלי "במראה הבזק" (ח"ג סי' פט), ושם פסק שאפילו אם לא ברור שבאמת קיבל מצוות בלב שלם - אי אפשר לבטל את הגיור. עיין גם לעיל תשובה צו.
² שו"ע (יו"ד סימן רסח סעיף ו'). ולענין היתר הבת לכהונה עיין שו"ת "במראה הבזק" (ח"ג, תשובה קנה).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלביע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלביע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלביע כ"ד בחשוון תשע"ח
--	---	--------------------------------	--	--

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היי"ד

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"
הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות.
בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון,
מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה,
כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראל של מכון ארץ חמדה.

לרכישה